Ч 230 Четвер 12 (25 жовтня 1900. Рік X

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 12.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за вложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої".

Передплата у Львові в аґенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 і в ц. к. Староствах на провінциї:
на цілий рік К. 4·80
на пів року „ 2·40
на чверть року „ 1·20
місячно . . „ —·40
Поодиноке число 2 с.
З почтовою пересилкою:
на цілий рік К. 10·80
на пів року „ 5·40
на чверть року „ 2·70
місячно . . „ —·90
Поодиноке число 6 с.

Вісти політичні.

(Рух виборчий. — До ситуациї. — Ще про німецко-анґлійску умову. — З Хіни. — Анґлійский голос про становище Австриї в справі хіньскій.)

На передвиборчих зборах в Глинянах дня 21 с. м. поставлено кандидатуру о. Данила Танячкевича в IV. куриї. Яко кандидат в V. куриї виступив п. Тимотей Старух зі Слободи, а его бесіда кандидатска зробила на всіх як найліпше вражінє. Мимо того не ухвалено ще его кандидатури, а то длятого, що виступав ще й другий кандидат о. Миронович з Березовиці. До залагодженя сеї справи визначено окремих делеґатів.

Передвиборчі віча мають відбути ся: в Бережанах дня 31 жовтня о 11 год. рано у великій сали „Надії"; — в Пацикові повіта долиньского дня 29 жовтня о 10-ій год. перед полуднем в домі церковнім; в Мединичах дня 27 жовтня і в Дрогобичи дня 29-го жовтня. Віче заповіджене на день 28 с. м. в Підбужи відкликує ся.

На зборах в Теребовли і Копичинцях ухвалено кандидатуру о. Ів. Воляньского з Острівчика в IV куриї округа Теребовля-Гусятин. — Після польских ґазет кандидує в Дрогобиччині п. Охримович в V куриї. — В IV. куриї Бережани-Рогатин-Підгайці ставлять з польскої сторони кандидатуру п. Казимира Трачевского, презеса ради повітової в Бережанах; в IV курії округа Чортків-Бучач вринула кандидатура п. Артура Цілецкого.

Староческий Hlas Naroda приносить справозданє о послідній конференциї у Відни, скликаній ческою шляхтою. З того справозданя показує ся, що конференция цілком не удала ся, бо крім кількох членів ческої шляхти, ніхто більше не прибув на ті збори. З полудневих Славян прибув лиш один бувший посол Берка, але той зараз на вступі заявив, що не має ніякої повновласти і що прибув лиш як приватна особа. Предсїдатель клюбу полудневих Славян, п. Повше, оправдав свою неприсутність, бо занятий справами виборчими в своїм окрузї. П. Барвіньский оправдав також свою неприсутність, а також п. Вукович. На тих зборах не прийшло до ніяких ухвал. В дискусиї розходило ся о можність привернення спосібности до праці парляменту і о нове уложенє сторонництв. Що до першої справи, то ческа шляхта, клюб полудневих Славян і центрум, під проводом опата Трайнфельса, не можуть брати участи в ніякій обструкциї. Властителі більшої посілости повинні вплинути на Чехів, аби занехали обструкциї. Що до нового уложеня сторонництв правиці, т. є. польского Кола і сторонництва католицкого, висказано пересьвідченє, що оба ті клюби будуть стояти в тісній звязи з собою в будучім парляменті, однако відновленє давної більшости правиці не має виглядів на здійстненє. При обговорюваню поведеня Молодочехів заявив Трайнфельс, що єму яко католицкому сьвященикови, не вільно належати до сторонництва, до котрого належить також посол др. Странский, котрий ширить між Чехами протестантизм. В конференциї брали участь пп. ґр. Пальфі, кн. Шварценберґ, бар. Баріш і ин.

Анґлійский Standard доносить, як каже, з дуже доброго жерела, що всї вісти, немов би між Німеччиною а Анґлією, крім оповіщеної умови був ще якийсь тайний договор, цілком безосновні. Та часопись впевняє також, що Росия годить ся на ту умову та що вскорі Анґлія і Німеччина заключать подібні договори і що до инших частий сьвіта.

З Парижа доносять, що Лїгунчан вислав до хіньского посла в Парижи телеґраму, в котрій взиває его, щоби міністра заграничних справ Делькассе'ого повідомив, що француский посол Пішон недужий і що Лїгунчан просить тому о іменоване иншого француского повномочника до переговорів. Позаяк Делькассе доси не одержав такої вісти від Пішона, а послїдна депеша француского посла нїчого не згадує о его мнимій недузї, то донесенє Лїгунчана мусить бути неправдиве. Впрочім Делькассе зателеґрафував до Пішона о поясненє тої справи. — Коли розпічнуть ся митові переговори в Пекінї, доси ще не знати. Деякі посли не одержали ще від своїх правительств вказівок, двох нема в Пекінї, а один лежить недужий. Тимчасом в полудневих провінциях Хіни збільшає ся заколот, місцями проявляє ся отверта ворохобня, а місцями множать ся розбої. Анґлійскі часописи — не знати о скілько правдиво — заповідають в полудневій Хіні більшу ворохобню як в Печілї, до котрої усмиреня треба буде дуже богато войска.

2)

СЬВІТ і ЗЕМЛЯ.

(Написав Кирило Вербин.)

(Дальше).

Малесенька планета Ерос.

При сій малесенькій планеті можна би спитати словами поета: „Відкіля взялось?" — Ще в лютім 1897 р. розійшла ся була чутка, що відкрито другий місяць нашої землї. Ся чутка показала ся опісля безосновною. Коли же дня 13 серпня 1898 берлиньский астроном Вітт відкрив малесеньку планету межи землею а Марсом, ніхто, навіть учені не хотіли тому вірити. Звідки би там взяла ся якась планета, коли преці сотками лїт роздивляли ся астрономи по тім просторі, що межи дорогою землї а дорогою Марса, а ніколи нічого не виділи? А преці так було. Вітт відкрив дійстно нову планету і назвав єї Ерос. Ся планета має в промірі лиш 27 кільометрів або півчетверта милї, а поверхня єї займає всего лиш около 2300 кільометрів. Сто міліонів таких куль як Ерос треба би зложити, щоби з них була одна така куля як наша земля. Але найзамітнїйше то, що дорога планети Ерос переходить поза дорогу Марса, хоч далеко більша часть єї лежить межи дорогою землї а дорогою Марса; однакож длятого, що середна єї віддаль від сонця єсть менша, як віддаль Марса, треба єї уважати яко планету межи землею а Марсом. Ерос оббігає в 645 днях раз довкола сонця, а коли земля обійде 30 разів довкола сонця, то Ерос обійде 17 разів.

4. **Марс** (знак ♂ — себ-то щит зі стрілою, ознака божка війни), планета найзамітнїйша тим, що там єсть по всій імовірности таке саме житє, як у нас на земли, і хто знає, чи нема там навіть людий подібних до нас; бодай канали, які добачено на Марсї, кажуть здогадувати ся, що они суть дїлом якихсь розумних тварий. Марс зачисляє ся до т. зв. горішних планет длятого, що его дорога лежить вже поза дорогою землї; противно Меркур і Венера належать до долїшних планет, бо дороги їх лежать ще перед дорогою землї. Віддаль Марса від сонця єсть пересїчно 220 міліонів кільом., але длятого, що его дорога єсть вже значно подовгасто кругла, то він раз підходить до сонця на 205 міліонів кільометрів, другий раз відходить від него аж на 248 міліонів кільом. До землї підходить він на 57 міліонів кільом. і его видко тогди яко червонаву зьвізду, а відходить від неї аж на 396 міліонів кільом. далеко. Марс обертає ся довкола своєї оси раз на 24 год. і 40 мін., отже день і ніч на Марсї майже такі самі, як на земли; довкола сонця обігає він раз за 687 днів, отже рік на Марсї має два наших без 6 недїль. Вісь Марса єсть так само похилена до своєї дороги, як вісь нашої землї і длятого суть там так само чотири пори року як і у нас, лиш кожда пора єсть два рази так довга як у нас.

Марс має два місяцї: 1) **Фобос**, маленька кульочка, трохи більша як Львів, що має звиш 9 кільом. в промірі, а віддалена від Марса на 6000 кільом. Він всходить противно як всї зьвізди на заходї, а заходить на всходї і оббігає довкола Марса раз на 7 і пів години. отже що ночи єсть н. пр. два рази в повни. — 2) **Деймос** має в промірі лиш 8 кільом. а оббігає довкола Марса раз на 30 год. і 15 мін.

Малі планети або астероіди.

Поза дорогою Марса єсть межи більшими планетами величезна прогалина, по котрій ходить доокола сонця множество малих планет або так званих астероідів. До кінця 1899 р. відкрито таких малих планет, разом з наведеною повисше Ерос 444. Кождій з них надано якесь імя, а коли їх ставало щораз більше, то ще й додавано їм порядкові числа. Перший астероід відкрито в 1801 р. і наззано Церес; другий названо Палляс, третий Юно; дальші: Веста, Астрея, Гебе, Іріс, Фльора, Метіс, Гіґіеа (1849 р.) і т. д.

5. **Юпітер** (знак ♃ — мабуть від стародавної першої букви в слові Ζεύς-Зевс, по латинї Юпітер, найвисший бог), єсть то найбільша із всїх планет нашого сонця. Єго видко яко велику, ясну зьвізду на небі, що сьвітить ясно-жовтим сьвітлом, і лиш одна Венера сьвітить яснійше від него. Середна віддаль Юпітера від сонця єсть звиш 5 разів так велика, як віддаль землї, або 773 міл. кільом., а промір его єсть 11 разів більший, як промір землї, отже 143,760 кільом. З сеї планети можна би наробати 1330 таких куль як наша земля, а з сонця можна би наробити 962 таких куль, як Юпітер. Юпітер має в собі тілько маси, що

Анґлійский Standard доносить, що в справі хінськой ґр. Голуховский хоч дуже прихильний Німеччині, не може укрити занепокоєня, що держави потрійного союза вдають ся так дуже в небезпечну політику на далекім Всході. Против сего донесеня виступила берлиньска Post і доказує, що ґр. Голуховский як найбільше підпирає німецку політику в Хіні, а вже надзвичайно прихильне становище займив супротив найновійшої анґлійско-німецкої умови.

Новинки.

Львів дня 24-го жовтня 1900.

— Перенесеня П. Намістник переніс концептового практиканта Намістництва Володимира Качоровского зі Львова до Пильзна.

— З перемиской епархії. Речинець до ординациї назначений на 11 грудня с. р. — Крилошаньскі відзнаки одержав о. Віктор Кордасевич парох в Висоцку вижнім. — Канонічну інституцию одержали оо.: Йос. Пелехович на Крампну і Ник. Феленчак на Поляни. — До канонічної інституциї на Брусно завізваний о. Пет. Кузик. — Правительство продовжило дотацию з релиґійного фонду на дальший один рік для сотрудників в Ожомли і Крупци, а призволило на таку саму дотацию на один рік для сотрудника в Порохнику. — Опорожнену парохію regiae collationis в Трускавци надало Намістництво о. Тад. Скородиньскому дотеперішному пароxови в Скопові.

— Іспит зрілости в галицких учительских семинариях в літнім і осіннім речинци 1900 р., зложило загалом 416 публичних учеників і учениць, а 235 екстерністів і екстерністок; репробовано 145 кандидатів і кандидаток. В порівнаню з 1899 роком зложило тепер іспит 23 публичних учеників менше, а 2 публичні учениці більше, 31 екстерністів менше а 13 екстерністок більше.

— Страчене вояка. В Терезині (в Чехії) повішено дня 23-го с. м. інфантериста з 91 п. п. Коляна, котрий дня 1 мая с. р. стрілив до службового капраля, але замість него положив трупом свого товариша, а другого поранив тяжко. Страченя доконав праский кат Вольшлеґер.

— Не зрадить. В Боніфад на Угорщині приключила ся оногди страшна подія. У богатого шевця Стефана Штеґнера хтось допустив ся кілька більших крадежий. Позавчера в ночи Штеґнер засів ся в стайни. Як-раз тоді прийшли на его обійстє злодії і звернули ся до стайні. В кількох хвилях вибили они в стіні отвір, через котрий один зі злодіїв хотів влізти до середини. Коли злодій всадив ноги через стіну, Штеґнер звязав его готовою ключкою і прикріпив до стовпа. Глугий оклик привязаного звістив товаришів про нещастє. Спершу старали ся злодії витягнути свого камрата з матні, а коли то їм не повело ся, один з них засичав: „Ти нас зрадиш“. По короткій хвили розляг ся крик привязаного, а опісля всьо притихло. Штеґнер посидів ще якийсь час тихо, бо не знав числа злодіїв; а коли вийшов зі стайні, щоби подивити ся на свого пташка, грізний вид представив ся его очам. З шиї злодія стікала ще сьвіжа кров, а з голови не остало ні сліду. Злодії утікаючи, відтяли голову свому товаришеви, щоби їх не зрадив і щоби его не можна було пізнати. Жандармерия повідомлена про подію, розвинула енерґічне слідство.

† **О. Богдан Кирчів,** парох Довгого, деканата стрийского, помер скоропостижно дня 19 с. м. в 44-ім році житя, а в 14-ім році сьвященьства. В. в. п.

Господарство, промисл, торговля, ґіґієна і вихованє.

Ради господарскі.

Робіть собі пивниці!

— Управа цукрових бураків. (II.) Хто міг би у нас займати ся управою бураків? Вже попереду зазначили ми, що цукроварня мусить забезпечити собі відповідну скількість бураків на цілий час кампанії. Скількість та зависить від величини фабрики, але з другої сторони той, хто закладає цукроварню, мусить вже наперед числити ся з тим, яка буде продукция бураків і після того ставити фабрику. Річ длятого зовсім ясна і зрозуміла, що цукроварня вже з гори може і мусить опирати ся лиш на таких продуцентах бураків, котрі зможуть їх постійно і у великій масі доставляти фабриці що року. Се само вже виключає від достави зовсім маленьких продуцентів. На селян, що мають лиш по кілька морґів ґрунту — а хоч би навіть і кількадесять — фабрика не може числити і не може на них спускати ся. Цукроварня може длятого опирати ся лиш на властителях більших посілостий і длятого тоті властителі як з одної сторони суть плянтаторами бураків, так з другої акціонерами фабрики. Малі господарі суть длятого вже з гори виключені від управи цукрових бураків. Навіть середні господарства величини до 500 морґів можуть бути лиш виімково допущені до управи. Виходить з того, що у нас селяни все одно, де би то було, чи в Товмаччині, чи в Тернопільщині або й на Буковині не мають інтересу садити цукрові бураки, а могли би тим займати ся виімково хиба лиш деякі сьвященики. А дальше: управа цукрових бураків вимагає побіч більшої скількости ґрунту також і більшого капіталу та інтензивної господарки, а ся знов вимагає великої інтелїґенциї господаря. При управі цукрових бураків не досить лиш уміти відповідно справити ґрунт, не досить знати ся на всіляких родах бураків цукрових і знати як їх обробити, але треба ще й уміти пізнавати ся на тім, яка єсть скількість цукру у випродукованих бураках, щоби відповідно до того знати їх вартість. Означенє скількости цукру в бураках вимагає знов знаня хемії та фізики і уміня обходити ся з відповідними до того приладами. Плянтатор бураків мусить н. пр. знати, як за помочию поляризациї означає ся в бураках скількість цукру. Управа цукрових бураків може длятого поки що мати для широких мас наших малих господарів лиш теоретичне значінє і тому поговоримо о ній лиш коротенько.

— Потреба пивниці в господарстві показує ся в теперішну пору найліпше. Навіть у маленького господаря неодно треба би тепер сховати на зиму а тут нема де. Закопувати все в яму годі, бо не одного треба би підчас морозів, коли не що день то бодай кілька разів в місяци добувати. Пивниця для малого

як би его покласти на вагу з одної сторони, то з другої треба би покласти 308 таких куль як наша земля. З того виходить, що тота его маса має лиш четвертину густоти нашої землї або єсть так густа, як н. пр. бурштин. Юпітер обходить за 4332 днів раз доокола сонця, отже потребує до того майже 12 літ, а обертає ся доокола своєї оси дуже борзо, бо раз за не сповна 10 годин (9 год. 50 мін.) День і ніч на Юпітері мають длятого по несповна 5 годин. Внаслідок того, дуже скорого обороту, єсть він на обох бігунах значно сплощений. Вісь Юпітера єсть лиш дуже мало нахилена до площі его дороги, і длятого літо на нім ріжнить ся лиш дуже мало від зими. На его поверхни, котра після американьского астронома Барнард да єсть густа як тісто, видко безустанно якісь зміни, якісь, то чорні, то червоні смуги. Найзамітнійшою єсть червона смуга на полудневій півкули, відкрита в 1872. Єсть то, здаєсь, величезний вулькан в лявою, так великий, що на нім можна би покласти дві такі кулі, як наша земля.

Юпітер має 5 місяців: V-ий найменший і найблизший до него, відкритий Барнардом 9 вересня 1892 р. отже в 283 роки по відкритю чотирох давнійших; він обертає ся за 11 год. 58 мін. раз доокола своєї планети. — Місяць I-ий, другий з ряду, має в промірі 3800 кільом.; оббігає раз за 1 день і $18^1/_2$ год. — Місяць II-ий з ряду, 3410 кільом. і раз за 3 дні і 13 год. — Місяць III-ий, третий з ряду, найбільший зі всіх, 5560 кільом. і раз за 7 днів 4 год. — Наконець місяць IV. найдальший в ряді, має в промірі 4750 кільом. і обертає ся раз за 16 днів і 18 год. доокола своєї планети.

6. Сатурн (знак ♄ — божок часу з косою) сьвітить матово білим сьвітлом. Єго середна віддаль від сонця 1497 міль. кільом., а сонце видко на нім 90 разів менше як у нас, отже оно й 90 разів менше там сьвітить; найясніще полудне там таке як у нас коли по сумерку вже ніч настає. На своїй дорозі, 8900 міл. кільом. довгій, іде він більше як в трое повольніше, як наша земля та робить на секунду лиш 9 кільом. і 600 метрів. Промір Сатурна має 119 070 кільом., отже єсть мало що менший як промір Юпітера, а майже 10 разів більший як промір землї. Із Сатурна можна би наробити 823 таких куль як наша земля. Єго поверхня має подібні смуги як Юпітер. Сатурн потребує 29 і пів літ, щоби оббічи раз доокола сонця, а за той час видко его через півтретя року завсігди в одній і тій самій громаді звізд. Він своєю осію єсть ще більше похилений як земля (30 степенів) а длятого пори року виступають на нім ще виразнійше як у нас і кожда пора року тягне ся більше як 7 літ. Аби раз обернув ся доокола своєї оси, потребує він 10 год. 14 мін., отже обертає ся дуже борзо і єсть більше сплощений як кожда инша планета.

Але найзамітнійшими на Сатурні, чого нема на ніякій иншій планеті, то обручки Сатурна. Серединою сеї планети, не держачись еї іде ніби одна, широка, ясна обручка; перший, що еї добачив, був Ґалілей (в 1610 р.) не знаючи, що то обручка. Перший що розпізнав еї докладно, то був астроном Гайґенс (Huyghens) в 1655 і дав знати о ній ученим слідуючим анаграмом (одним словом, уложеним з поустановлюваних по порядку букв латиньских слів):

Aaaaaaacccccdeeeeeghiiiiiiillllmmnnnnnnnnnooooppp rrstttttuuuuu

що значить: „Annulo cingitur, tenui plano, nusquam cohaerente, ad eclipticam inclinato“ („обручкою обведений, тоненькою плоскою, ніде не причіпленою, до екліптики нахиленою“). Тота обручка складає ся по правді з трох: перша з них, в краю, від простора сьвітового єсть 16 225 кільом. широка; за нею приходить темна прогалина, звана прогалиною Кассініґо, 3230 кільом. широка; за тою прогалиною приходить друга обручка, внутрішна 28 360 кільом. широка, найясніша; наконець за тою, саме понад планетою, третя темна обручка 16 155 кільом. широка. Від сеї послідної обручки до Сатурна єсть 15 605 кільом. Тоті обручки чим більше до середини, стають тим тонші і взагалі не суть грубші як на яких 220 до 230 кільом. Кожда з тих обручок обертає ся окремо доокола Сатурна: темна, з краю від середини, над самим Сатурном, обертає ся раз що 5 год. 12 мін., а перша зверха або третя рахуючи від середини, раз що 13 год 48 мін. Але найцікавійше то, що всї тоті обручки складають ся з мілїонів малесеньких місячиків, котрі з неоднаковою скоростию бігають доокола Сатурна і показують ся у всіляких фазах то як малесенькі серпочки, то як півмісяці, то знов як місяці в повни.

Сатурн має ще й 8 місяців, ніби 8 планет і длятого єсть ніби копією сонїчного сьвіта в малім розмірі. Перший з них Мімас має в промірі 470 кільом., обертає ся раз за 22 год. 37 мін. доокола Сатурна; — 2) Енцелядус, мало що більший від першого, 1 день 8 год. 53 мін.; — 3) Тетіс, значно більший як там ті два, 1 день 21 год. 18 мін.; — 4) Діоне, менший як третий, 2 дні 17 год. 4 мін.; — 5) Реа, промір 1200 кільом., 4 дні 12 год. 25 мін. Тих пять місяців то ніби пять планет сонця аж по Марс. За ними іде: 6) Тітан найбільший зі всіх, ніби Юпітер межи планетами; промір его 4000 кільом. а обертає ся раз доокола Сатурна за 15 днів 22 год. 41 мін.; — 7) Гіперіон, найменший зі всіх, має в промірі около 300 кільом., оборот 21 днів 6 год. 38 мін.; — 8) Япетус, послідний, віддалений від Сатурна майже на півчверта мілїона кільометрів, потребує 79 днів 7 год. 49 мін. щоби раз оббічи доокола своєї планети, отже майже тілько часу, що Меркур доокола сонця (88 днів).

7. Уран (знак ♅) відкритий в 1781 р.

господаря бодай чи не ще важнійша як для великого, бо у него кожда найменша річ має далеко більшу вартість, як у великого і він повинен би та й мусить уважати на то, щоби она не змарнувала ся. Наші поменші господарі бідують в зимі ще більше як-раз длятого, що не мають пивниць і не мають де спрятати то, що їм би ся придало, а знов то, що спрячуть, псує ся їм з браку пивниці. Длятого будуйте собі пивниці. Вибудоване малої пивнички не коштує богато, а можна мати велику вигоду. При будованю пивниці треба передовсім уважати на то, щоби она була в сухім місци і мала з боку маленьке віконце, котре на случай потреби можна би отворити і пивницю провітрити. Для безпечности від злодіїв ліпше есть зробити собі пивничку або під коморою або під шпихлїром а входом до неї не знадвору але із середини. Пивниця така може бути або мурована або роблена з дилів та опилків. Коли до будови уживає ся деревляного материялу, то треба з чотирох дошок збити жолїбець і пустити его з пивниці на двір так, щоби він виставав зараз при стіні шпихлїря або комори і рівно з нею. В зимі підчас морозів отвір той затикає ся, а в теплі дні можна его відкрити і пивницю провітрити. Коли такий отвір був трохи більший то можна его ще й забезпечити дротяною решіткою. Пивницю треба перед ужитем за кождий раз добре вичистити і висїркувати, щоби вигубити в ній всяку плїснь і шкідливі зародки. Коли би в пивници показувала ся вохкість треба поставити в ній в кількох місцях на мисочках хльорового паленого вапна, або хоч би лиш груду звичайного паленого вапна, котре скоро розсипле ся треба заступити иншим.

Вісти господарскі, промислові і торговельні.

— В Турчаньскім повіті має бути заведена обовязкова наука пчільництва і садівництва у всїх тамошних школах народних, а то внаслїдок ухвали окружної Ради шкільної на внесеня старости Білїньского. Наука пчільництва має ся уділяти при ужитю пнів пчіл, котрі Рада шкільна має в тій цїли закупити. Наука садівництва має ся відбувати в міру того, як на то позволять климатичні відносини. До липня с. р. закуплено по одній пни пчіл до шкіл: в Либохорі, Яворі, Ісаях, Вовчім, Яблїнці і Бориня, а для школи у Висїцку нижнім дарував один пень тамошний учитель п. А. Михневич. З виімкою Либохори і Висїцка, уділювано науки пчільництва в 5 школах. Крім того заходами тамошного старости збирає ся фонд на закупно пнів пчіл і щеп на нагороду для тих учеників, що з науки пчільництва і садівництва осягнуть степень відличний і схотять лишити ся на господарстві.

— Прилад вішаня біля і т. п. до сушеня, дуже простий але практичний, котрий можна і собі самому зробити, придумали братя Форберґ в Ронсдорфі в Німеччині. Подумайте собі чотирогранну дощинку, в котрій на середині вирізана подовгаста широка діра. В ту діру входить н. пр. круглих лїсочок, довгих на 60 цент. одна понад другою Щоби же ті лїсочки держали ся, кріз дощинку запускає ся грубий дріт крізь всї ті лїсочки, в котрих очевидно пороблені до того дірочки. Тогди можна лїсочки розсувати в один або в другий бік на дроті як на оси і вішати на них до сушеня що потреба. Прилад той можна прибити де на стіні близько печи, в кухни, на дворі або взагалї де потреба. Братя Форберґ виробляють той прилад з заліза.

— **Ціна збіжа.** У Львові дня 23 жовтня. Пшениця 7·50 до 7·75 Кор.; жито 6·30 до 6·50; овес 5·60 до 6 —; ячмінь пашний 5·20 до 5·60; ячмінь броварний 6·50 до 6·75; горох до вареня 7·50 до 9 —; вика —·— до —·—; сїмя льняне —·— до —·—; сїмя конопельне —·— до —·—; біб —·— до —·—; бобик —·— до —·—; гречка —·— до —·—; конюшина червона 60·— до 70·—; біла 35 — до 65 —; тимотка 18 — до 22 —; шведска —·— до —·—; кукурудза стара —·— до —·—; хміль 50·— до 68 —; ріпак новий 13·25 до 13·50. Все за 50 кільо loco Львів. —

— **Ціна рогатої худоби** на віденьскім торзі: На торг 23 го вересня пригнано рогатої худоби призначеної на заріз 2697 штук, між тим з Галичини 619, з Буковини 26 штук. — Торг слабий. Галицкі воли плачено: пріма 74 до 73 К; секунда 64 до 69 К; терция 56 до 63 К., виімково плачено по 74 до 78 К. — Підтучені воли селяньскі плачено по — до — К.; — бугаї і корови по 56 до 64 К за метричний сотнар живої ваги.

ТЕЛЕГРАМИ.

Відень 24 жовтня. Polit. Corresp. доносить з Москви, що в тамошних купецких кругах побоюють ся на слїдуючий рік недостачі хіньского чаю. В сїм році зібрано в Хіні дуже мало чаю з причини недостачі робітника, мимо того припаси чаю ще дуже великі, але нема кораблїв до перевезеня его, а ніяке асекурацийне товариство не хоче приймити запоруки за перевезене чаю з Хіни до Европи.

Новий Йорк 24 жовтня. New York Herald доносить з Вашинґтону: Секретар державний Гай вислав телеґраму до американьского посла в Пекінї, щоби той зажадав знесеня цунлїямену і іменованя хіньского міністра справ заграничних, котрий володів би бодай одним з европейских язиків.

Льондон 24 жовтня. Times доносить, що Анґлїя забрала острови Кука на Тихім океанї.

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий

есть віддалений від сонця на 2850 мілїонів кільом. Поїзд зелїзничний, що робить на годину 4 милї або 30 кільометрів, мусїв би їхати до Урана 10.840 лїт. Уран потребує майже 84 лїт (30588·90 днів), щоби раз обїхати доокола сонця, котре на нїм видко 360 разів меншим як у нас і котре длятого дає ему 360 разів менше сьвітло. Уран має чотири місяцї: Аріель, Умбріель, Тітанїя і Оберон.

8. Нептун (знак — тризуб божка моря) кінчить, о скілько то дало ся до тепер дослїдити, наш сонїчний сьвіт. Сю планету вишукав насамперед рахунком славний француский математик Ле Веріє (Le Verrier) в червни 1846 р. а дня 23 вересня 1846 найшов его на небі берлиньский астроном Ґалле. Нептун есть 30 разів так далеко від сонця як наша земля або 4464 000.000 км. Раз що 164 лїт обїгає він доокола сонця і есть, здаесь, величезною ґазовою кулею, котрої промір має кругло 55.000 км. Нептун має один місяць, котрий що 5 днів 21 год. і 2 мін. обїгає доокола него.

Земля і еї місяць.

Величина землї. Земля есть віддалена від сонця на 148,600.000 км.; еї полумір має кругло 6380 км., а еї обем на рівнику (найбільше колесо серединою землї, що дїлить землю на дві рівні половини) має 40086 км. Поверхня землї займає 510 мілїонів квадр. км. а еї місткість має 1.083 000 мілїонів кубіч. км.

Вид землї. Що земля есть кругла як куля — сего чей не треба вже нинї доказувати; люди вже тілько разів еї обїхали, що переконали ся о тім найлїпше. Впрочім і сонце і місяць та й всї инші звїзди суть круглі, длячого ж би лиш одна земля не мала бути круглою? Але земля есть з двох боків, іменно на північнім і полудневім бігуні сплющена. О тім переконали докладні поміри. Коли еї полумір (проста лїнія) що іде від еї осередка аж до рівника, має 6380 км., то той промір, що іде від осередка до одного з бігунів есть о 21 км. коротший отже має лиш 6359 км.

Обчислене Ератостенеса. Вже грецкий учений в містї Александриї в Египтї, Ератостенес (родив ся в Кирені в 276 р. перед Хр.) обчислив був обем землї і еї полумір таким простим способом, що годить ся тут про то згадати. Ератостенес знав, що в тій порі, коли сонце найвисше на небі, образ еї видко у воді в дуже глубоких керницях в містї Сіенї в горішнім Египтї. Він знав також, що земля есть кругла, отже подумав собі так: Як би одна промінь сонця пішов через керницю в Сіенї аж до середка землї, а так само другий промінь з Александриї, то оба промені зійшли ся би разом в осередку і зробили би там кут. Як же би тепер тоті промінї пішли ще дальше через осередок аж на другий бік землї, то один пішов би в один, другий в другий бік і відзначили би там на земній кули зверха такий самий кусень, як з Александриї до Сіенї. Він зміркував зараз, що той кут, який роблять в осередку землї два промінї з двох місць на ній, буде завсїгди однаковий, чи то буде куля велика, така як земля, чи така маленька, що еї можна би взяти в руки. Отже він казав зробити собі з міди мисочку, таку як пів кулї; в тій мисочцї, котру Греки звали „скафа" зробив він собі півколесо і замість того проміня, що в Сіенї ішов ніби через керницю аж до осередка землї поставив в мисочцї в самім осередку дротик а відтак вийшов з нею на двір на сонце в Александриї та дивив ся, в котре місце на півколесї впаде тїнь від дротика, або що значить то само, промінь сонця поза тою тїнню. Тогди побачив він, що тїнь займила 25-ту часть з півколеса або 50 ту часть з цїлого колеса. З того здогадав ся він зараз, що коли би через Сіену і Александрию покласти колесо доокола землї, то той кусень межи тими містами буде так само 50-тою частию з цїлого колеса землї або з еї обему. Від купців, що їздили до Сіени, довідав ся він, що звідтам до Александриї есть 5000 стадий (міра довготи), отже взяв то число 50 разів і обчислив цїле колесо (обем землї) на 250 000 стадий або на теперішну міру 43.597 км. Се обчислене було о 3511 км. за велике, але вже дуже зближене до правди. Знаючи колесо (обем землї) можна легко обчислити его промір треба лиш 40.086 помножити через 7 а подїлити через 22 а вийде промір землї 12.754 км.; половина з того 6377 км. (або кругло 6380) буде полумір.

Оборот землї довкола оси. Земля обертає ся доокола своєї оси, але ми того анї не видимо анї не чуємо, бо обертаємо ся разом з землею, а земля анї не скрипить як намаще не колесо, анї не гуркотить як по груді. То пізнаємо лиш по сонци і зьвіздах, котрі сунуть ся від всходу на захід. Коли придивити ся добре в ночи н. пр. громаді зьвізд, званій „малим возом", то можна видїти, як цїла тота громада робить від всходу на захід мале колесо на небі. Навіть так звана північна зьвізда в Малім возї робить малесеньке колесо; лиш осередок в тім колесї стоїть все на однім місци і не рушає ся. Отже той осередок, то місце коло самої північної зьвізди, що не рушає ся звемо бігуном сьвіта. „Великий віз", що вже дальше від того бігуна і від „Малого воза" робить вже більше колесо. Громада зьвізд, звана „Квочкою", ще дальше від бігуна, отже робить ще більше колесо на небі; наконець „Косарі" (пояс Оріона), з котрих третя зьвізда стоїть на самім рівнику, роблять на небі найбільше колесо, котре цїлу баню неба дїлить на дві рівні половини. Трудно припустити, щоби всї ті зьвізди, цїлі величезні сьвіти бігали чомусь доокола малесенької як пилинка землї; отже не що иншого лиш то земля обертає ся із заходу на всхід а нам лиш здає ся, що то всї зьвізди біжать зі всходу на захід доокола землї.

(Дальше буде.)

З друкарнї В. Лозиньского — під зарядом В. І. Вебера. (Телефона число 569).